

POJEDNÁNÍ O VĚCECH ČÍNSKÝCH

Josef
Kolmaš

VYŠEHRA D

Na titulní straně:
Vyobrazení Konfucia z knihy
Confucius Sinarum philosophus, Paříž 1687

Tato publikace vznikla v rámci spolupráce
s Mezinárodním sinologickým centrem
Ťiang Ťing-kuovy nadace při Univerzitě Karlově

This publication was supported by a grant
from the International Sinological Center
at Charles University in Prague

Kniha byla vydána za finančního přispění
Literárního grantu DILIA

Preface © PhDr. Jan Filipický, CSc., 2015

© Prof. PhDr. Josef Kolmaš, DrSc., 2015

ISBN 978-80-7429-629-1

Podobně jako nedávno vydaný soubor *Pojednání o věcech tibetských* (Vyšehrad 2013) nabízí současný svazek z pera předního českého sinologa a tibetologa prof. PhDr. Josefa Kolmaše, DrSc. (* 6. srpna 1933) desítku původních studií, věnovaných tentokrát Číně, jež tvoří vedle Tibetu předmět autorova celoživotního zájmu jako badatele, překladatele i nadšeného popularizátora.

Ríši středu a Zemi na střeše světa, jak se někdy metaforicky Číně a Tibetu přezdívá, odedávna spojuje množství historických, politických, náboženských a kulturních vazeb. Komplexně je postihnout a spolehlivě interpretovat dokáže jen odborník erudovaný rovným dílem v sinologii i tibetologii, důvěrně obeznámený s oběma civilizačními okruhy. A právě do vybrané společnosti takových specialistů se řadí autor studií obsažených v této publikaci.

Sinologické vzdělání Josef Kolmaš získal na Filologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde v letech 1952–1957 vystudoval obor čínština-dějiny Dálného východu. Během následného postgraduálního studia na Ústředním národnostním ústavu v Pekingu (1957–1959) se navíc specializoval na tibetský jazyk a literaturu. Z Číny přivezl pro knihovnu pražského Orientálního ústavu kompletní vydání tibetského buddhistického kánonu *Kandžuru* (*Překlady slov Buddhových*) a *Tandžuru* (*Překlady komentářů*), díky čemuž je Praha jedním z mála míst mimo Tibet a Čínu, kde lze tyto originální texty studovat.

Po návratu do vlasti J. Kolmaš nastoupil do Orientálního ústavu ČSAV, kde se během svého mnohaletého působení (1959–2003) vypracoval v předního znalce čínské a tibetské problematiky, jehož práce získaly i mezinárodní ohlas. Do povědomí domácí veřejnosti se zapsal rozsáhlou publikační a přednáškovou činností, stejně jako hluboce odborně fundovanými a jazykově kultivovanými překlady. Ve své výzkumné činnosti se zaměřil na málo známé a neprobádané otázky tibetských

dějin a na postavení Tibetu a jeho správních institucí ve sféře mocenského a kulturního působení Číny. Zabýval se rovněž tibetskou historiografií, tibetskou a čínskou literaturou, tibetským buddhismem a bibliografií tibetského písemnictví. Je autorem řady vědeckých monografií a katalogových prací, knižních překladů (z čínštiny, tibetštiny, angličtiny, ruštiny, latiny aj.) a četných vědeckých a vědeckopopularizačních statí. Výrazem uznání Kolmašových vědeckých výsledků, koncepčního myšlení a organizačních schopností se stalo jeho jmenování do čela Orientálního ústavu AV ČR, v.v.i. (1994–2002). Autorovo životní dílo, vznikající po více než šest desetiletí, čítá přes osm set bibliografických položek; více než stovka z nich přitom vznikla v letech 2003–2013, po badatelově symbolickém odchodu na odpočinek.¹

Vedle prací věnovaných historii, náboženství a literatuře Tibetu zahrnuje produkce z pera J. Kolmaše za poslední desetiletí tituly věnované dějinám a současnosti Číny, její společnosti a duchovní kultuře (*Čína z antropologické perspektivy*, spoluaut. Jaroslav Malina a kol., Brno 2005), jakož i vzájemnému poznávání a objevování mezi Čínou a vnějším světem. Podobné tematické je zaslíben rovněž předkládaný svazek.

Pojednání obsažená v této knize byla původně koncipována jako přednášky, které prof. Josef Kolmaš proslovil v letech 2007–2013 jako hostující lektor pro účastníky „Letní školy čínštiny“ a následného „Interpretačního kurzu Tao te ŋing“, jež pořádala Svatojánská kolej – Vyšší odborná škola pedagogická a Centrum ekologického výzkumu a výchovy ve Svatém Janu pod Skalou ve spolupráci s Konfuciovou akademií a Katedrou asijských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Úvodní kapitola předkládaného souboru *Pojednání o věcech čínských* čtenáře upoutá výkladem propracovaného a barvitého způsobu utváření osobních jmen, jež se skládají ze jmen rodových (*sing*, obdoby našich příjmení), uváděných na prvním místě, po nichž následují jednoslovná či dvouslovná jména osobní (*ming*). Při vytváření osobních jmen bere rodina v úvahu vedle

^{1/} Bibliografie Josefa Kolmaše (2003–2013), in: *Pojednání o věcech tibetských*, Vyšehrad 2013, s. 308–315. K již uvedeným titulům je třeba doplnit dva přírůstky: „Hans Leder (1843–1921) a jeho ‚Tajuplný Tibet‘“, *Fragmenta Ioannea Collecta* 22 (2014), s. 67–93; „Tibetská mluvnice (Základní jazyková příručka)“, *Fragmenta Ioannea Collecta* 24 (2015), s. 5–56.

vynikajících vlastností a předznamenání příznivé sudby, dávané dítěti do vínku, často též zvukomalebné působení.

Následující studie zaujmou zejména objevitelskými příběhy evropských cestovatelů, misionářů a výzkumníků, jejichž prostřednictvím se západní svět dozvídal dosud neznámé skutečnosti o vyspělých a bohatých civilizacích Dálného východu.

Detailní pozornost autor věnuje postavě benátského kupce Marka Pola (1254–1324), který pobýval v Číně v letech 1275–1291 a jehož cestopis, později nazvaný *Milión*, přes některá zkrácení podává věcně cenný dobový obraz zemí Mongolské říše. Evropský zájem o objevování Asie však vyvolávala již před Markem Polem ve 12. století legenda o knězi Janovi, údajném vládci báje křesťanské říše ve Vnitřní Asii, jež dala popud k vyslání několika papežských poselstev k Mongolům jako možným spojencům v boji proti Saracénům – rovněž toto téma autor rozpracoval v podobě fundované studie.

K slavným „objevovatelům“ Číny patřil německý polyhistor a encyklopedista P. Athanasius Kircher, S.J. (1602–1680). Ač nikdy neopustil Evropu, na základě ústních i písemných informací od jiných cestovatelů vytvořil monumentální dílo *China Illustrata* (1667), jež se na dlouhou dobu stalo standardní referenční encyklopedií o zemích východní a jižní Asie. Naopak mezi výzkumníky, kteří v Číně dlouhou dobu pobývali jako misionáři, vynikl zejména valonský jezuita, filozof a astronom François Noël (1651–1721), znalec čínských ritů a filozofie, jehož stěžejnímu dílu *Philosophia Sinica* (1711), vydanému v Praze, je věnována následující kapitola. Objevné jsou i studie o čelných představitelích pravoslavné Ruské duchovní mise v Pekingu (1715–1954). Patřil k nim představený IX. mise (1808–1820), Nikita Jakovlevič Bičurin (1777–1853), reprezentant „vědeckého“ období, jenž kladl důraz na výzkumnou a překladatelskou činnost na úkor pastoračních aktivit a zanechal po sobě několik děl o Říši středu a cenné překlady čínských pramenů k dějinám Vnitřní Asie. V jeho výzkumech pokračoval Pjotr Ivanovič (Palladij) Kafarov (1807–1876), účastník XII. duchovní mise (1840–1849) a později představený (archimandrita) XIII. (1850–1858) a XV. mise (1865–1876), jemuž vděčíme kromě řady překladů a učených spisů za monumentální dvoudílný *Kitajsko-russkij slovar'* (1888).

Soubor *Pojednání o věcech čínských* je v mnoha ohledech jedinečný a pro odbornou i širší veřejnost neobyčejně objevný. Studie budí respekt tematickou šíří záběru, prozrazují hlubokou erudici a akribii autora. Jsou psány vytříbeným jazykem, přitažlivým stylem, čtivou a přístupnou formou. Zaslouží si pozornost každého vážnějšího zájemce o Čínu, její poznávání, stejně jako velké postavy čínské historie a kultury.

Jan Filipský

IV
MARCO POLO
V ČÍNĚ BYL!

Ú V O D E M

Marco Polo má v kulturních dějinách záviděníhodné postavení. Vždy kolem něho, jeho cest a cestopisu *Milión* bylo mnoho chvály a obdivu, ale také nemálo pochybností, dohadů a otázek.

Leccos z těchto věcí znovu nadhodil a dále k nim přidal nové problémy italský televizní seriál režiséra G. Montalda z roku 1982 (v Československé televizi vysílaný v roce 1989). Jím se do problematiky okolo Marka Pola zapojily stamiliony diváků, laiků i odborníků ve více než šedesáti zemích světa. Z Marka Pola se stala takříkajíc „věc veřejná“. Problémů okolo Marka Pola a pokusů je řešit je vskutku tolik, že už dnes můžeme skoro hovořit o samostatném vědním oboru – „marcopologii“. Také knih a článků o Marko Polovi, jeho cestách a jeho *Miliónu* je nepočítaně. Jaké otázky se v souvislosti s Markem Polem a jeho pobytem v Číně vynořují nejčastěji? Pokusme se na některé z nich v této práci odpovědět.

Frontispis prvního (německého)
vydání „Knihy“ Marka Pola
(Norimberk 1477)

Mongolská říše

V prostoru dnešního Mongolska a severní Číny se v průběhu dvou tisíc let vystřídali Hunové (Siung-nu), Sienpiové, avarští Žoužani, orchonští TÜRci (Tchu-füe), Ujguři (Chuej-che), Kirgizové a další. V 10. století se zde objevují první Mongolové ze severního Mandžuska – Kitani (Čchi-tan). Ti v letech 907–1125 vytvořili říši Liao, která podlehla tunguzským Džürčenům (Nü-čen). Část Kitanů prchla do Turkestánu, kde založili říši Kara-Kitan („Černí Kitani“), vyvrácenou v roce 1218 Čingischánem.¹

Džürčeni si založili stát Ťin (1115–1234) a v roce 1127 vyvrátili Severní Sungy (Pej Sung, 960–1127), kteří se uchýlili na jih a v Chang-čou (Lin-an) pokračovali jako Jižní Sungové (Nan Sung, 1127–1279), než je tam rozdrtili Mongoli. Džürčenská říše Ťin byla vyvrácena Mongoly v roce 1234.

Ke sjednocení Mongolů došlo za Čingischána (1206–1227). Jeho vláda se vyznačovala třemi věcmi:

- 1/ válečnými taženými proti tangutské říši Si Sia (1209 a 1227) a Chórézmu (1221);
- 2/ vojenskou organizací státu;
- 3/ rozdělením říše mezi čtyři Čingischánovy syny:
 1. Nejstarší Džöči († 1227) a jeho synové obdrželi západní Sibiř a Rusko s centrem Sarajem na Volze. Džöčiho syn Batu založil „Zlatou hordu“ a podnikl vojenské výpravy do východní a střední Evropy (Lehnice 1241, u nás se připomíná Olomouc a Hostýn).
 2. Druhému synu Džagatajovi (1227–1242) připadla Centrální Asie, západní a východní Turkestán s centrem v Kuldži.

^{1/} Ze slova Kitan je turecké, perské, ruské a řecké pojmenování „Kitaj“ pro Čínu. Přes arabštinu se v Evropě pro severní Čínu rozšířil název „Cathay“, jižní Čína byla známa jako Man-č’.

3. Třetí syn Ögedaj (1229–1241) se stal Čingischánovým nástupcem v západním Mongolsku se sídlem v Karakorumu. Za něho byla v roce 1234 vyvrácena džürčenská říše Ťin, a tím obsazena severní polovina Číny. Jeho následovníkem byl krátkodobě panující Gүjүk (1246–1248).

4. Čtvrtý syn Toluj (1228) získal východní Mongolsko. Jeho prvorozený syn Möngke (1251–1259/1260) vládl ještě v Karakorumu a zahájil obsazování severní Číny. Jeho bratr Hүlęgү (1258–1265) se stal ílchánem v Tabrízu v Persii. Ílchánové přijali v roce 1295 islám a přestali uznávat všemongolské chány, kteří byli buddhisté. Tím došlo k rozpadu světové Mongolské říše.

Möngkeho a Hүlęgүho bratr Chubilaj (1260–1294) opanoval celou Čínu. V roce 1267 přenesl hlavní město z Karakorumu do Šang-tu („Horní hlavní město“, asi 270 km severně od Pekingu; Polovo bájné „Xanadu“) a posléze do Ta-tu (Peking), pojmenovaného Chánbalik („Město chánovo“). V letech 1275 a 1281 podnikl dvě neúspěšné výpravy proti Japonsku, v roce 1279 vyvrátil dynastii Jižních Sungů v Chang-čou (Quinsai/Sing-caj), v roce 1287 si učinil Barmu protektorátem. V roce 1294 ve věku 79 let umírá. Předurčený následník trůnu, epileptický Činkim zemřel dříve.

Po Chubilajovi nastoupil jeho vnuk Temür (1295–1307) a další mongolští panovníci dynastie Jüan (1260–1368): Haišan (1307/8–1311), Ajurparibhadra (1311/12–1320), Suddhipala (1320/21–1323), Jäsuntemür (1324/25–1328), Togh Temür (1328, abdikoval), Kušala (1329), znovu Togh Temür (1328–1332), Irinčinbal (1332) a Togh-an Temür (1333–1368), který z Ta-tu před nastupujícími Mingy uprchl († 1370).

Chubilajchán (podle císařských podobizen dynastie Jüan)

Polové

Někdy v 50. letech 13. století přišli dva bratři Polové, Nicolò a Maffeo, na cařihradský trh, odkud pak podnikli obchodní cestu do zemí ovládaných Mongoly. Ve východní Asii pobývali celkem dvakrát.

Poprvé v letech 1254–1269, kdy obchodovali v Byzanci, která patřila Benátkám. Odtud se dostali do Bucháry, kde se připojili k poselstvu perského ílchána Hülegüho (1217–1265), mířícímu z Persie do Chánbaliku k velkochánu Chubilajovi, a v jeho družině pokračovali přes Samarkand, Tchien-šan, Urumči do Šang-tu. V Číně pobyli celkem dva roky (1265–1266).

Byli vlídně přijati chánem Chubilajem, který se jich vyptával na poměry v Evropě. V roce 1266 se s mnoha dary a listem pro papeže Klementa IV. (1265–1268), ve kterém Chubilaj papeže žádal o vyslání misionářů, kteří by „dovedli uctívacům model a lidem jiných věr v diskusi dokázat, že modly, které uctívají v domech a ke kterým se modlí, jsou dílem ďábelským, a dovedli je jasně a logicky přesvědčit, že křesťanství je lepší než jejich víra“, se vydali jako vyslanci chána Chubilaje na zpáteční cestu. Svůj úkol však nemohli splnit, protože církev byla po smrti Klementa IV. tři roky bez papeže, než byl v roce 1271 papežem zvolen Theobaldo Visconti z Piacenzy jako Řehoř X. (1271–1276).

Podruhé se vydali na Východ v letech 1271–1295 a vzali s sebou Nicolòva sedmnáctiletého syna Marka (1254–1324). V Akkonu přijali listy pro Velkého chána a v doprovodu dvou mniichů se ubírali do Malé Arménie. Oba mniši družinu v Arménii opustili z obavy před válkou, kterou na Předním východě právě rozpoutal egyptský sultán Bajbars. Ale tři Polové pokračovali v cestě Svatou zemí, Sýrií, Malou Asií (Lajazzo/Ayas), Arménií, Kurdistánem, Mezopotámií (Bagdád, Basra) do Hormuzu. Odtud pak na sever přes Balch a Badachšán v Afghánistánu, severně kolem Pamíru a dále přes Kášgar, Tarimskou pánev, Járkend, Chotan, po jižní větvi „Hedvábné cesty“, Lobnúr, Tun-chuang, Kan-čou (zde se jeden rok zdrželi a možná navštívili Karakorum v Mongolsku?) a podél Čínské zdi (kterou však nikde nepřekročili) do Šang-tu a nakonec do Chánbaliku. Cesta do Číny jim trvala čtyři roky a pobyt ve vlastní Číně sedmáct let (1275–1292).

Marco Polo v Číně (1275–1292)

Mladý Marko si brzy po příchodu získává Chubilajovu přízeň, osvojil si postupně řeč a stal se jedním z nejbližších a nejvlivnějších chánových spolupracovníků. Chán ho záhy také pověřoval důležitými státními úkoly: sloužil jako inspektor daní, správce města a provincie, vyslanec k perskému ílchánovi atd.

V Chubilajových službách uskutečnil také řadu služebních cest po zemi, kdy měl možnost dopodrobna se seznámit s lidem a jeho životem.

První cesta vedla na jihozápad do provincií Šan-si, Šen-si, S'-čchuan, Jün-nan a do nejsevernějších oblastí Barmy (království Mien).

Druhá cesta na jihovýchod po Císařském kanálu do Jang-čou (1282–1284), Chang-čou a Čchüan-čou (Zajtún).

Třetí cesta na západ k mostu přes řeku Jung-ting-che.²

Čtvrtá cesta na jih do Čampy, Vietnamu/Annamu a snad i do Indie (?).

Pátá, zpáteční cesta (v roce 1292) směřovala z Čchüan-čou, podél Koromandélského pobřeží Indie a Hormuz do Benátek (1295).

Nejdůležitější z těchto cest pro poznání země, jejího lidu, jeho mravů atd. jsou dvě:

1/ Na jihovýchod: Chánbalik, Císařský kanál, Jang-čou na řece Jang-c'-ťiang. V Jang-čou setrvá tři roky (1282–1284) v úřadu správce města a provincie. Odtud dál pokračuje do Chang-čou, do roku 1279 sídelního města Jižních Sungů, a v provincii Fu-ťien do města Čchüan-čou (Zajtún).

2/ Na jihozápad: Chánbalik, Čcheng-tu, S'-čchuan, okraj východního Tibetu, horní Barma a zpět.

V roce 1292 obdrželi Polové dlouho odmítaný souhlas k návratu. Při té příležitosti byl Markovi svěřen doprovod mongolské

2/ Pulchanchymet (Pulisangan). Název mostu přes řeku Chun-che (též Lu-kou-che, Jung-ting-che nebo Sang-kan-che) odvozen z perského Pul-i sangín, „Kamenný most“ a jméno přeneseno i na řeku, která se nazývala též Sang-kan. Byl vybudován v letech 1189–1194, později zbořen a nahrazen jiným. Nyní se nazývá Lu-kou-čchiao a v evropské literatuře je znám jako Most Marka Pola. Zde 7. července 1937 došlo k první srážce japonských a čínských vojsk, již byla zahájena čínsko-japonská válka (1937–1945).

princezny Kokečín, která se měla provdat za perského ílchána Argúna v Tabrízu. Jejich zpáteční cesta do Evropy na třinácti lodích vedla z Čchüan-čou, podél vietnamských břehů, okolo Singapur, severní Sumatry (kde se pět měsíců zdrželi), Nikobary, Andamany, přes Cejlon, Malabárské pobřeží Indie a Hormuz. Zde pobýli Polové devět měsíců na dvoře Gajchátua (1291–1295), bratra a nástupce Argúnova, který zemřel již v roce 1291. Ílchán Gajchátu určil princeznu Kokečín za ženu Argúnovu synovi Gházánovi, pozdějšímu ílchánovi Persie (1295–1304). V Hormuzu je v roce 1294 také zastihla zpráva o Chubilajově smrti.

Pak pokračovali bez přerušení ve své cestě přes Persii a Arménii do Trapezuntu (Trabzon) a dále lodí přes Černé moře, Cařihrad, ostrov Negropont v Řecku (Chalkida) do Benátek, kam dorazili po čtyřech letech putování v roce 1295.

Po návratu do Benátek (1295–1324)

Po návratu do Benátek byl Marco Polo v námořní bitvě mezi Benátkami a Janovem, dlouholetými rivaly v boji o nadvládu nad Středozemním mořem, raněn a zajat.

Podle Gianbatisty Ramusia (1485–1557) byl Marco krátce po návratu zajat Janovany v bitvě u Curzoly (Korčula, 7. září 1298). L. F. Benedetto však toto tvrzení odmítá a uvádí, že Marco byl zajat při srážce, k níž došlo mezi ozbrojenými obchodními loděmi Janovských a Benátských u Lajazza v Malé Asii již v roce 1296. Opírá se přitom o údaj Jacopa d'Aquis (1289–1334) v jeho kronice *Imago Mundi*. V roce 1296 mělo dojít u Lajazza v Kilíkkii k bitvě, kde se srazilo 15 janovských galejí s 25 benátskými, jedné z nichž velel Marco Polo. „Marchus Benátský“, řečený Milión, byl v bitvě raněn a zajat. V Janově byl vsazen do vězení a držen tam až do srpna 1299. Zbytek života – dvacetpět let – prožil v Benátkách až do své smrti dne 8. ledna 1324.

O rodině Polů po jejich návratu do Benátek podává svědectví Gianbattista Ramusio (1485–1557) v Předmluvě k 1. vydání II. svazku svých *Navigazioni e Viaggi* z roku 1559:

„Tito tři šlechtici, když po tolika letech zdaleka přibyli do vlasti, nebyli poznáni nikým ze svých příbuzných, kteřížto s ur-

Po 26 letech se tři Polové vracejí domů (podle H. Yula)

čítostí se domnívali, že jsou již mnoho let mrtví, ježto taková zvěst se také rozšířila. Tito šlechtici byli po dlouhé a obtížné cestě a četných námahách a útrapách duševních úplně změněni ve svém vzezření a to se projevovalo něčím určitě tatarským v obličejích a mluvě. Zapomněli skoro benátský jazyk. Jejich oděv byl ošuntělý, zhotoven z hrubého sukna na způsob tatarského. Přišli k svému domu, který byl v tomto městě na ulici sv. Jana Zlatouštího, jak lze dosud vidět, a tehdy to byl velmi krásný a vysoký palác, dnes se zove ‚dvůr Miliona‘ (La corte del Milioni) podle vzpomenutého pana Marka.

A jmenovali p. Maffea, který byl nejstarší, na tehdy velmi čestné místo v městě, a veškerá mládež denně přicházela na návštěvu a zábavu k panu Markovi, jenž byl velmi laskavý

a vlídný. A ježto při stálém vypravování, které mnoho a mnohokrát činil o velikosti chána, právě, že jeho příjmy jsou od deseti do patnácti milionů zlata, a tak i jiná bohatství oněch krajín uváděl všechna v milionech, dali mu přezdívku pan Marco zvaný Milioni (Messer Marco detto Millioni) a jeho dům se od té doby dosud obvykle zve del Millioni.

Zajetí pana Marka vzrušilo silně mysl pana Maffea a pana Nicolý, jeho otce; ježto při zakončení své cesty se usnesli ho oženit, jakmile by došli do Benátek. Octli se teď v neblahém postavení s tak velkým bohatstvím a bez jakýchkoli dědiců a obávající se, že by zajetí vzpomenuťého mohlo trvat mnoho let, i toho, co by se mohlo ještě horšího přihodit, aby tam nepozbyl života. Když pak viděli, že jej nemohou vykoupit ze zajetí pod žádnou podmínkou za peníze, jak se častokrát pokusili mnohými cestami, po společné poradě se usnesli, aby pan Nicolò, ačkoli byl velmi stár, ale přesto silné konstrukce, znovu pojal ženu. A jak se oženil, měl za čtyři léta tři syny, kteří se jmenovali Stefano, Maffeo a Zuanne.

Neuplynulo mnoho let a pan Marco byl osvobozen a propuštěn z vězení. Vrátil se domů a shledal, že jeho otec měl zatím tři děti; nevzrušil se však proto, nýbrž jako moudrý a rozvázný člověk schválil dobré úmysly otcovy, podrobil se úplně vůli pana Maffea, svého strýce, a souhlasil s tím, že se i on ožení. Když tak učinil, neměl žádného syna, nýbrž tři dcery: Fantinu, Bellelu a Moretu (choť Markova se jmenovala Donata).

O tom, jak dlouho trvalo potomstvo Polovy rodiny, zjišťují toto: pan Andrea Polo ze San Felice, vznešený šlechtic, měl tři syny: Marka, Maffea a Nicolú. Když pan Marco starší zemřel, žena pana Nicolý, jež zůstala doma těhotná, když porodila, aby obnovila památku na mrtvého, dala jméno Marco synovi, který se narodil.

O jeho bratřích, kteří se narodili z druhého manželství jeho otce, zjišťují, že ze všech měl děti jen Maffeo, který měl pět synů a dceru Marii. Tato pak, když její bratři zemřeli bezdětní, zdédila roku 1417 veškeré jmění svého otce i svých bratří. Byla pak provdána za pana Azza Trivisana z ulice sv. Statia v tomto městě. Odtud se odvozuje šťastný a vznešený rod pana Domenika Trivisana, blahé paměti, udatného nejvyššího velitele námořnictva této republiky. Jeho statečnost zdédil pan Marco Antonio

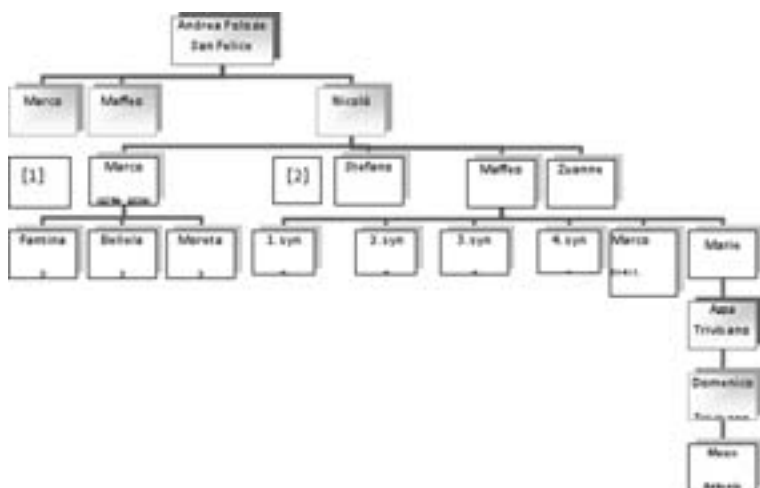
Trivisano, jeho syn, který nyní naši Benátskou republiku slavně spravuje.

To je běh této vznešené a vážené rodiny Polů, která trvala až do roku 1417, kdy zemřel Marco Polo, poslední z pěti synů Maffeových, o nichž jsme mluvili výše, bezdětný, a tak rod Polů zcela vymřel.“

Genealogie rodu Polů

Polové pocházeli ze Sebenika (Šibenik v Dalmácii), odkud se v 11. století přestěhovali do Benátek.

Andrea Polo ze San Felice měl tři syny: Marka, Maffea a Nicolu, z nichž Nicolò měl z prvního manželství syna Marka (1254 – 8. ledna 1324), z druhého manželství tři syny: Stefana, Maffea a Zuanna (Giovanni). Marco pojal za ženu Donatu a měli spolu tři dcery: Fantinu, Bellelu a Moretu. Maffeo z Nicolòva druhého manželství měl pět synů a jednu dceru Marii. Pátý syn Marco zemřel bezdětný v roce 1417, čímž Polův rod vymřel po meči. Marie se provdala za Azza Trivisana a měli syna Domenika Trivisana a ten syna Marka Antonia Trivisana.

Marco Polovo cestopisné dílo *Milión*, vytvořené za spoluúčasti spoluvězně Rustichella (Rusticianus) z Pisy, vzniklo v janovském vězení v roce 1298. Je to jeden z nejznámějších cestopisů o východních zemích, patřící spolu s cestopisnými zprávami Carpiniho a Rubruka a o něco pozdějšího Odorika z Pordenone k tomu nejccennějšímu, co nám středověk o Asii zanechal.

Autor v něm líčí nejen to, co sám viděl a zažil, nýbrž i co znal jen z doslechu. Jeho informace, jež vzbudily v tehdejší Evropě neobyčejný zájem, se týkají celé Asie, zejména však její východní části – Číny, Mongolska, Koreje a Japonska, ale také východní Afriky (poprvé je např. zmiňován Madagaskar). Byl to nejobsažnější cestopis, jaký se tehdy západnímu světu dostal do rukou.

„Nenapsal jsem ani polovinu toho, co jsem viděl,“ byla slova, jimiž podle vypravování Jacopa d’Aquis odpověděl Marco svým přátelům, kteří ho na smrtelné posteli prosili, aby odstranil ze své knihy vše, co přesahuje skutečnost.

Obraz východní Asie, odkud se již od starověku dopravovalo vyhledávané hedvábí ze země Serú do Římské říše, nakreslil Marco Polo v zářivých barvách. Vyličil ostrov Zipangu (Cyam-pagu, Japonsko), na němž „je zlata veliké množství“, a ostrovy s drahým kořením, přístavy, v nichž panoval nesmírný obchodní ruch, lidnatá města s nesčetnými mosty, Čínu, kde se zvedal chánův nádherný palác v Cambalu (Chánbalik). Líčil lesk a přepych dvora Velkého chána, vzornou státní organizaci jeho říše a skvěle vybudovanou silniční síť jí probíhající.

Polovo líčení všech těchto divů východní Asie, spojené nadto s ohromně vysokými čísly, bylo však pro ucho tehdejšího Evropana neuvěřitelné, přímo fantastické. Tak totiž slyšeli dychtiví posluchači v janovském vězení vypravování benátského občana, zajatého v boji s janovským loďstvem, a takový byl pak také obsah Polova díla.

Původně se dílo nazývalo *Vyprávění o světě* (později *Vyprávění o podivuhodnostech světa*), avšak pro jeho neuvěřitelný obsah se

mu podle autorovy přezdívky Marchus Paulo Milioni či Messer Millione, které se mu dostalo pro jeho zálibu ve vysokých číslech, v nadsázkách či přehánění, začalo říkat *Milión*.

I když jsou mnohé jeho údaje místy nepřesné, zkreslené nebo přímo fantastické, mají jiné mimořádný význam pro poznání geografie, etnografie a vůbec poměrů mongolské říše a jiných částí asijského kontinentu. Díky Marku Polovi Evropa poprvé získala spolehlivé informace z první ruky o vyspělých a bohatých civilizacích Dálného východu. Novější bádání četná jeho pozorování plně potvrzuje. Jeho cestopis sehrál významnou úlohu v epoše velkých námořních objevů v následujícím století.

Původní rukopis *Miliónu*

Rukopis *Miliónu* byl vytvořen v roce 1298 v janovském vězení. Polovo vyprávění či diktát zapsal jeho spoluvězeň Rustichello z Pisy. Originál díla, dnes již ztracený, byl napsán starofrancouzsky s četnými stopami italismů, resp. venetismů. Dílo vzniklo nejpravděpodobněji tak, že Marco Polo, který uměl francouzsky asi jen velmi málo a špatně, diktoval text svým benátským dialektem a Rustichello jej převáděl do tehdy módní starofrancouzštiny. Přitom se do jeho francouzštiny vloudilo mnoho italských slov, rčení a vazeb s výslovnými stopami benátského nářečí.

Sloh díla má rysy bezprostředního vyprávění, vyskytují se v něm častá opakování, vypravěč přeskakuje z jednoho tématu na druhé, vrací se či předbíhá ve svých vzpomínkách. Je otázka, mohl-li si Marco s sebou do vězení vzít nějaké svoje zápisky či vlastní poznámky. Většinou byl nucen spoléhat pouze na svoji paměť, jdoucí místy až pětadvacet roků nazpět! Rovněž jeho psychický stav ve vězeňské cele v době diktování textu nebyl asi nejlepší...

Dnes je známo celkem 138 rukopisných variant *Miliónu*, obsahově různě se navzájem lišících, v rozličných evropských jazycích.³

3/ Benedetto 1932.

První opisy a překlady (14. století)

Nejstarší **opisy** starofrancouzského textu jsou uchovány v pařížské Národní knihovně a byly vydány tiskem Guillaumem Pauthierem v letech 1824 a 1865.

Záhy po svém vzniku byla kniha přeložena ze starofrancouzského originálu do různých italských dialektů a můžeme se opět jen domnívat, že jeden z prvních **překladů** byl překlad do benátštiny.

Benátský překlad se stal základem pro překlad latinský (1315– 1320), pořízený dominikánským mnichem Fra Pipinem z Boloně. Francesco Pipino, sám zkušený cestovatel po východních zemích, rozdělil cestopis do prologu a tří knih o 232 kapitolách. Text také podle potřeby čtenářů různě upravil, něco sloučil, něco vynechal.⁴

Na základě Pipinovy latinské verze byl kolem roku 1400 připraven i staročeský překlad, pokládáný za jeden z nejstarších překladů do národního jazyka (viz níže).

Pipinova latinská verze se rovněž stala základem pro italský překlad benátského historika Gianbattisty Ramusia z roku 1559 v jeho sbírce *Navigazioni e Viaggi* (2 svazky). Další vydání Ramusiova textu jsou z let 1574, 1583, 1606 ad. O týž Ramusiův text, v moderním vydání z roku 1956, se opírá i novočeský překlad Miroslavy Mattušové z roku 1961 (viz níže).

První tisky *Miliónu* (15.–17. století)

1477 – německý (nejstarší vůbec), Norimberk.

1485 – latinský (Pipinův překlad), Antverpy.

1495 – italský, Benátky.

1502 – portugalský, pořízený a vytištěný v Lisabonu jistým Valentinem Fernandezem Moravusem, působícím u dvora krále Manuela.

^{4/} Existuje 62 známých přepisů či opisů Pipinova latinského překladu. Dva z nich se nacházejí také v Kapitulní knihovně v Praze, jež využil později Justin V. Prášek při své edici z roku 1902 (viz níže). Další exemplář, chovaný původně v Olomouci, se v roce 1837 dostal do Dvorní knihovny ve Vídni (Prášek ho ve své edici uvádí v dolní polovině stránky).

1529 – první anglický překlad.

1559 – italský překlad Ramusiův, opírající se o Pipinův překlad latinský a další rukopisy ze soukromých sbírek. Ramusio, jak sám uvádí v předmluvě, užil také latinský rukopis, zapůjčený mu přítelem Ghisim. Ramusiovo vydání, otištěné znovu v letech 1574, 1583, 1606 až 1956 se stalo jedním ze základních vydání Polova díla. Udrželo si tento svůj význam až do 19. století, kdy se teprve zrodila kritická vydání Polova textu.

1671 – latinský překlad Pipinův ve vydání Andrease Müllera.

Moderní edice (19.–20. století)

Devatenácté a dvacáté století byla ve znamení kritického přístupu k Marku Polovi a jeho cestopisu. Pozornost vědců – geografů, etnografů, orientalistů, historiků, jazykovědců aj. – se soustředila na otázku v jakém jazyce vznikl původní text, na filiaci rukopisů, jak bylo dílo v překladech tradováno, na dosavadní kritická a komentovaná vydání textu atd.

1818 – anglický překlad Williama Marsdena podle Ramusiovy edice s komentářem.

1824 – francouzská zeměpisná společnost vydala Rustichellův starofrancouzský text (tzv. „Geografický text“), dochovaný v jediné kopii z první poloviny 14. století v Národní knihovně v Paříži.

1827 – Giovanni Battista Baldelli Boni vydal ve Florencii toskánský rukopis della Crusca (z počátku 14. století) a ve 2. svazku svého vydání *Il Milione di Messer Marco Polo* otiskl i text Ramusiův.

1865 – sinolog Guillaume Pauthier vydal francouzský text na základě tří jiných francouzských rukopisů uložených v pařížské Národní knihovně, který doplnil sinologickým komentářem. Podle Pauthiera se jedná o text starofrancouzské redakce Rustichellovy, který údajně přehlédl a opravil sám Marco Polo. Na jednom z použitých rukopisů stojí, že jde o kopii, kterou Marco Polo odevzdal v srpnu 1307 francouzskému šlechtici, dlíci tehdy v Benátkách, pro bratra francouzského krále Filipa IV. Sličného (1285–1314). Proto prý je ho třeba považovat za správnější, jazykově a stylisticky lepší, nežli je tzv. „Geografický text“ vydaný v roce 1824.

1871 – nejvýznamnějším dílem, které bylo v 19. století věnováno Marku Polovi, se stala kniha Henryho Yula, *The Book of Ser Marco Polo* (London 1871). Její druhé vydání vyšlo v roce 1875 a třetí obstaral v roce 1903 francouzský sinolog Henri Cordier. Nový otisk celého Yulova a Cordierova díla je z roku 1929. Polův text v tomto klasickém vydání se opírá o Pauthierovo vydání (1865), k němuž Yule připojil v hranatých závorkách doplňky z Ramusia. Od svého prvního vydání ovládlo Yulovo a Cordierovo dílo, opatřené obsáhlým a nadmíru cenným komentářem, literaturu polovskou a ovládá ji namnoze dosud.

1902 – ruský překlad I. P. Minajeva s úvodní studií a bohatým poznámkovým aparátem. Druhé vydání vyšlo v roce 1940, nově pak v roce 1955.

1928 – bádání o Polových textech postavilo ve 20. století na pevnou základnu dílo Luigiho Foscola Benedetteho, *Marco Polo, Il Milione* (Firenze 1928), doplněné o čtyři roky později jeho novoitalským překladem pod názvem *Il libro di Messer Marco Polo Cittadino di Venezia detto Milione* (Milano 1932). Benedetto zjistil celkem osmdesát dotud neznámých rukopisů, roztřídil je a stanovil jejich vzájemný vztah. Uvádí, že Rustichello, známý italský autor píšící francouzsky, převedl do francouzštiny promísené italismy, poznámky, které si učinil Marco Polo v benátském nářečí. Nepsal tudíž podle diktátu. Originál složil Ital (Benátčan Marco Polo), stylisticky ho upravil jiný Ital (Rustichello z Pisy) a sepsal ho ve starofrancouzštině, užívané v té době ve šlechtických kruzích a mezi vzdělanci (hovořilo se jí ve 13. století také v Anglii, Cařihradě, Řecku, Jeruzalémě aj.).

1931 – Benedettův text byl vydán také v anglickém překladu Alda Ricciho, *The Travels of Marco Polo* (London 1931), k němuž sir E. Denison Ross připojil úvod a cenný věcný rejstřík.

1938 – A. C. Moule a Paul Pelliot věnovali benátskému cestovateli dvousvazkové dílo s názvem *Marco Polo, the Description of the World*, které vyšlo v Londýně v roce 1938. První svazek obsahuje anglický překlad „Geografického textu“ s hlavními doplňky z ostatních rukopisů a s úvodem o životě a díle Marka Pola. Na konci svazku pak je sebrán veškerý dokladový materiál o cestovateli.

1955 – Louis Hambis, *Marco Polo, la description du monde*, Paris.

1956 – nový tisk Ramusiova překladu z roku 1559, vydaný u příležitosti 700. výročí narození Marka Pola.

1960 – L. Olschki, *Marco Polo's Asia*, Berkeley – Los Angeles.

Celkové zhodnocení

Vypravování Marka Pola o jeho cestách a o starší cestě jeho otce a strýce i dílo, které je spojeno s jeho jménem, je mnohem více než cestopis. Je to soudobý obraz zemí okolo Indického oceánu, především ovšem Asie. Ale je to obraz Asie viděný očima Evropana, který se octl ve světě zcela cizím, a jeho promítnutí je tudíž někde zřejmě zkreslené a není pochopitelně bez vad. Než nad omyly a chybami v Polově díle mají velkou převahu kladné a věcně cenné zprávy, které ocenil již v 17. století jezuitský kartograf Martinus Martini (1614–1661) ve svém díle *Novus Atlas Sinensis* (1655) a ve století devatenáctém pak G. Pauthier, H. Yule a německý geograf Ferdinand von Richthofen (1833–1905).

V dějinách velkých objevů měl Polův *Milión* významnou úlohu. Na něm byla založena mapa florentského kartografa Paula Toscanelliho (1397–1492) a 3. října 1492 vyplula pod velením Kolumbovým flotila z přístavu Palosu, aby přímou plavbou k západu naznačenou Toscanellim, našla Polův ostrov Zipangu.

Herrmann Schreiber v knize *Mořeplavci, cestovatelé, objevitelé* (česky, 1974) takto výstižně charakterizuje Marka Pola:

„Začíná-li novověk v dějinách objevů Kryštofem Kolumbem, pak středověk v dějinách objevů Markem Polem, jeho cestami a knihou končí. Jeho velké cestopisné dílo ještě není prosto pověstí a skazek, avšak místo spekulace a učených citátů ze starých autorit tu přece jen převládá vlastní zkušenost a vlastní názor. Je to faktografická zpráva ze světa prosvětleného rozumem. Je to konečná tečka za světovým názorem a míněním spisovatelů, kteří představovali vědomosti západního světa v době středověku, a to nejen z hlediska historie objevů, nýbrž i z hlediska historie duchovního rozvoje člověka.“⁵

5/ Schreiber 1974, s. 234.

Miroslava Mattušová ve svém překladu *Miliónu* (1961) píše:
„Marco Polo je člověk z rozmezí dvou myšlenkových proudů evropských, z konce gotiky a počátku renesance. Třebaže je ještě zevně typickým člověkem středověku, nese v sobě, ve své činnosti, podnikavosti, zvědavosti, v neúnavné a nevzdávající se energii výrazné rysy renesance.

Nadšení, s kterým přivítala Itálie knihu Markovu, je rovněž předzvěstí nové doby, která se již nezajímá jen o věci z onoho světa (jako gotika), nýbrž naopak o věci ryze pozemské; zcela renesanční je pak ona touha dovědět se o nových oblastech za hranicemi známého křesťanského světa a o životě lidí v nich.

Cesta Polů na východ a její popis otevřela Evropanům úplně nové světy, výhledy do odlišného způsobu života přemnohých národů, kvetoucích a zámožných, z nichž mnohé měly vlastní starou kulturu; otvírala cesty obchodní a civilizační.“⁶

^{6/} Polo 1961, s. 10.

Staročeský překlad

Byl pořízen kolem roku **1400** z Pipinovy latinské verze (1315–1320) a vyhotovil ho neznámý Moravan, končící svou práci slovy: „Dokonal g fem s bozie pomoczi knyhi tyto, genz flowu Milion Markuffowy z Benatek, Genz f prwu tyto wieczy popfal o oby- czegich a o polozeni kragin na wzychod fluncze. A fu dokonany a pfani na Lethowiczich [poblíž Boskovic na Moravě – pozn. JK] w fobotu po fwate Markaretie [13. července – pozn. JK].“⁷ Docho- ván je pouze jediný exemplář opisu pocházející z 2. poloviny 15. století. Opis je dost nedbalý, s četnými chybami opisovače. Byl kdysi v majetku Václava Hanky a z jeho pozůstalosti přešel do majetku knihovny Národního muzea v Praze, kde je dodnes (sign. III.E.42).⁸

První zmínka o tomto opisu v Hankově držení je u Josefa Dobrovského v roce **1818** v jeho *Geschichte der Böhmischen Sprache und ältern Literatur* (2., „Ganz umgearbeitete“ vydání). Dobrovský se o něm dověděl z Hankova dopisu.

V roce **1845** na zasedání sboru Matice české, jemuž předsedal František Palacký, navrhl Josef Jungmann přítomnému Hankovi, aby vydal *Milión*, který vlatnil. Nestalo se tak.

V roce **1848** Alexandr Dundr pořídil z Hankova exempláře vlastní opis pro Matici českou, která jej v roce 1871 věnovala Národnímu muzeu, kde je dodnes chován. Dundrův přepis, pečlivější než pozdější přepis Práškův (1902), nebyl tiskem nikdy vydán.

^{7/} Marka Pavlova 1902, s. 198.

^{8/} Popis rukopisu, který mimo M. Pola obsahuje ještě cestopis Mandevillův a který chová knihovna Národního muzea v Praze, podal J. V. Prášek v úvodu (s. XI–XX) ke svému vydání *Miliónu* (viz níže; tam také bližší údaje o osudu rukopisu, kdysi v majetku Hankově); a F. M. Bartoš v *Soupisu rukopisů Národního muzea v Praze*, I–II (1926 a 1927), s. 142, čís. 732. Písmeno „f“ představuje minuskulové „s“.

V roce 1860 byly vydány tiskem některé ukázky *Miliónu* v Erbenově přepisu v *Anthologii z literatury české doby střední* Josefa Jirečka (Praha 1860, s. 120–122).

V roce 1868 Karel Jaromír Erben v 2. dílu svého *Výboru z literatury české* (Praha 1868, s. 545–572) uveřejnil některé ukázky dle vlastního přepisu.

V nové době byl staročeský překlad M. Polova *Miliónu* vydán dvakrát: v roce 1902 jej celý vydal Dr. Justin V. Prášek, *Marka Pavlova z Benátek Milion*. Dle jediného rukopisu spolu s příslušným základem latinským. Praha 1902. Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. XXXIV + 305 stran [dále: P]. Toto akademické vydání obsahuje Hankův exemplář staročeského textu (v Práškově vlastním přepisu), doplněný v dolní polovině stránky textem Pipinova latinského překladu podle rukopisu, který se roku 1837 dostal ze Studijní knihovny olomoucké do vídeňské Národní knihovny, a různorodými ze dvou latinských rukopisů pražské Kapitulní knihovny a z inkunábule knihovny Leidenské. Celá práce je doplněna jazykovým komentářem (s. XXI–XXXIV) a Slovníkem (s. 199–305) Václava Flajšhanse.⁹

V roce 1950 vyšla moderní edice staročeského textu v soudobé ortografii od Quido Hodury a Bohuslava Horáka, *Marco Polo, Milion*. Praha 1950, VIII + 205 stran [dále: H&H].

Novočeské překlady a vydání

1904 – Marco Polo, *Milion čili Cesty po Asii, po Africe a po moři Indickém popsané ve století XIII*. Přeložil František Maleček. Nakladatelství J. Otto, Praha 1904. Překladatel použil Cruscův text (Florence 1827), „upravený způsobu a chápavosti mládeže... s odstraněním některých věcí, které se nehodí pro onen věk“ (s. 12).

^{9/} Předlohou českého vydání je sice text Pipinův, ale český překlad má několik odchylek od ostatních známých Pipinových textů, takže by měl značný význam pro kritické vydání Pipinovy verze, která dosud chybí. Titul staročeského překladu původně zněl: *Marka Pavlova z Benátek knihy o divných věcech vlasti na východ slunečních* (P, s. XX).

Cesta Marka Pola do Číny a zpět (1271–1295)

1927 – týž překlad Malečkův v Ottově Světové knihovně.

1961 – Marko Polo, šlechtic benátský, *Milión. O záležitostech Tatarů a východních Indií*. Přeložila a úvodem opatřila Miroslava Mattušová [dále: M]. Správnost orientálních jmen přehlédli Ivan Hrbek (část arabskou a indickou) a Timoteus Pokora (část čínskou), kteří rovněž přehlédli a doplnili vysvětlivky sestavené (v podobě rejstříku) Miroslavou Mattušovou. Vydalo Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1961, 326 stran (Živá díla minulosti, sv. 28). Za základ vzat text Ramusiova italského překladu ve vydání z roku 1956 (u příležitosti 700. výročí narození Marka Pola).

1989 – Marco Polo, *Milión neboli o zvycích a poměrech ve východních krajích*. Z latiny přeložil Václav Bahník [dále: B]. Vysvětlivkami a doslovem opatřil Ivan Hrbek. Ilustroval Adolf Born. Nakladatelství Odeon, Praha 1989, 235 stran (Klub čtenářů, sv. 610).

Převyprávění a románové zpracování

1942 – hlavně dětem a mládeži bylo určeno převyprávění *Dobrodružství Marca Pola podle jeho Milionu* od Zdeňka Vavříka, vyšlé poprvé v roce 1942 a do roku 1980 celkem osmkrát reprintované.

Románové zpracování *Milionu* připravili:

1936 – sovětský historik a literární vědec Viktor Šklovskij, *Vyzvědač Marko Polo*. Přeložil K. Valenta, Praha 1936.

1937 – Mirek Elpl, *Marco Polo – člověk a doba*. Předmluvu napsal Arne Novák. Praha 1937. Totéž jako druhé vydání vyšlo v roce 1944 v „Moravském kole spisovatelů“ a jako třetí vydání v roce 1975 v Nakladatelství Blok, Brno.

O B S A H

Předmluva - - - - -	7
 I. JAK SE ČÍŇANÉ POJMENOVÁVAJÍ - - - - -	11
Tři poznámky úvodem - - - - -	13
Pohled do historie - - - - -	14
Postup při dávání osobních jmen - - - - -	15
Příklady výběru a dávání osobních jmen - - - - -	15
Vysvětlivka - - - - -	16
Překládání čínských rodových jmen do češtiny - - - - -	17
Jména cizinců v čínských prepisech - - - - -	18
 II. I-ŤING A JEHO CESTA DO ZEMÍ JIŽNÍHO MOŘE	
A DO INDIE (671– 695) - - - - -	21
Úvod - - - - -	23
Tabulky relevantních dynastií v Číně a Indii - - - - -	23
Vznik a šíření buddhismu - - - - -	25
Stykové cesty mezi Indií a Čínou - - - - -	25
První buddhističtí věrozvěsti v Číně - - - - -	26
Situace v Číně po pádu dynastie Chan - - - - -	28
Čínští buddhističtí poutníci za svatými knihami do Indie – předchůdci I-fingovi - - - - -	30
Trasy, po kterých se poutníci ubírali do Indie za získáním svatých písem - - - - -	30
Buddhističtí poutníci za hledáním a získáním svatých písem – epocha dynastií Východních Chanů až Tchangů (1.–8. stol.) - - - - -	32
Fa-sien a jeho cesta do Indie po souši a návrat do Číny po moři v letech 399–412 - - - - -	34
Stručně o situaci v tehdejší severní Indii - - - - -	36
Cestovatelé do Indie v době Tří říší (220–589) a Jižních a Severních dynastií (386–591) - - - - -	39
Süan-cangova epochální cesta do Indie v letech 629–645 - - - - -	43
Süan-cangovi pokračovatelé - - - - -	46

I-ťing a jeho plavba do jižního moře a do Indie a zpět	
v letech 671–695	48
Mladá léta	48
Plavba do Jižního moře a do Indie a tamní pobyt	49
Popis některých navštívených míst v Jižním moři	52
Návrat do Číny a smrt	54

III. PŘÍBĚH KNĚZE JANA

(Hledání spojence proti Saracénům)	55
------------------------------------	----

IV. MARCO POLO V ČÍNĚ BYL!

Úvodem	71
Historické pozadí	72
Mongolská říše	72
Polové	74
Marco Polo v Číně (1275–1292)	75
Po návratu do Benátek (1295–1324)	76
Genealogie rodu Polů	79
Polův <i>Milión</i>	80
Původní rukopis <i>Miliónu</i>	81
První opisy a překlady (14. století)	82
První tisky <i>Miliónu</i> (15.–17. století)	82
Moderní edice (19.–20. století)	83
Celkové zhodnocení	85
České překlady Polova <i>Miliónu</i>	87
Staročeský překlad	87
Novočeské překlady a vydání	88
Převyprávění a románové zpracování	90
Románové zpracování <i>Miliónu</i> připravili:	90

V. VĚROHODNOST POLOVY RELACE O ČÍNĚ

Polova zpráva o Číně	93
Pět důvodů pro tvrzení, že Marco Polo v Číně nemohl být	94
Šest důkazů o tom, že Marco Polo v Číně skutečně byl	96
Významnější dobové postavy zmíněné v Polově <i>Miliónu</i>	98
Historické události	103
1262 – Potlačení Li Tchanovy vzpoury	103
1275 – Vybití obyvatelstva města Čchang-čou	104
1276–1279 – Vyvrácení Jižních Sungů	105
1277 – Bitva u Jung-čchangu	108
1281 – Druhá výprava proti Japonsku	110
1282 – Atentát na kancléře Ahmeda	112

K postavě místopředsedy tajné rady Bola - - - - -	116
1287 – Potlačení vzpoury prince Nojana - - - - -	117
VI. CHINA ILLUSTRATA	
(„Čína v obrazech“ P. Athanasia Kirchera, S.J., 1667) - - - - -	121
Život a dílo - - - - -	123
<i>China Illustrata</i> - - - - -	125
Obsah textové a ilustrační části - - - - -	126
Část první. Výklad syrsko-čínskému monumentu (s. 1–45) - - - - -	127
Část druhá. O různých cestách podniknutých do Číny (s. 46–128) - - - - -	128
Část třetí. O modlářství a jeho postupném pronikání ze západu nejdříve do Persie a Indie a odtamtud do nejvzdálenějších končin východu – do Tartarska, Číny a Japonska (s. 129–163) - - - - -	135
Část čtvrtá. Čína ilustrovaná kuriozními divy její přírody a umění (s. 164–211) - - - - -	137
Část pátá. O stavitelství a jiných technických dovednostech Číňanů (s. 212–224) - - - - -	139
Část šestá. O písemnictví Číňanů (s. 225–236) - - - - -	139
VII. FRANÇOIS NOËL (FRANCISCUS NATALIS)	
<i>PHILOSOPHIA SINICA</i> - - - - -	143
Příchod křesťanství do Číny (stručný přehled) - - - - -	145
Průkopníci katolických misí v Číně - - - - -	145
Epocha francouzských jezuitských páterů - - - - -	150
Belgičan François Noël (1651–1729) - - - - -	155
„Čínské rity“ – spor mezi Římem a Pekingem - - - - -	156
<i>Philosophia Sinica</i> – struktura díla - - - - -	157
Sylabus - - - - -	158
VIII. „ČERVENÝ MANIFEST“ CÍSAŘE KCHANG-SI	
Z ROKU 1716 A ČECHY - - - - -	163
Úvod - - - - -	165
Pronikání evropanů do Číny - - - - -	168
Spor o čínské rity - - - - -	169
Podstata sporu - - - - -	171
List císaře Kchang-si z 31. října 1716 (formát, text, překlad) - - - - -	175
Osudy císařova listu v Evropě - - - - -	180
Osud císařova listu v Čechách - - - - -	186

IX. NIKITA JAKOVLEVIČ (IAKINF) BIČURIN, „OTEČ RUSKÉ SINOLOGIE“ - - - - -	193
X. ARCHIMANDRITA PALLADIJ KAFAROV	
(Z letopisů Ruské duchovní mise v Peking) - - - - -	205
Stručně o počátcích rusko-čínských styků - - - - -	207
Zřízení Ruské duchovní mise v Peking a její poslání - - - -	210
Počáteční období působení Ruské duchovní mise v Peking (léta 1715–1807) - - - - -	213
Od Bičurina po Kafarova - - - - -	215
Život a dílo Palladije Kafarova - - - - -	218
Literatura - - - - -	225
Dodatek ke druhé kapitole:	
I-ťingovo literární a překladatelské dílo - - - - -	246
První dodatek k páté kapitole: práce Athanasia Kirchera - - - -	253
Druhý dodatek k páté kapitole - - - - -	256
První dodatek k šesté kapitole - - - - -	258
Druhý dodatek k šesté kapitole:	
Sylabus díla <i>Philosophia Sinica</i> Françoise Noëla - - - - -	262
Dodatek k deváté kapitole:	
Bibliografie prací Palladije Kafarova - - - - -	268
Ediční poznámka - - - - -	271

JOSEF KOLMAŠ
POJEDNÁNÍ
O VĚCECH
ČÍNSKÝCH

Předmluvou opatřil Jan Filipický
Typografie Vladimír Verner
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
roku 2015 jako svou 1421. publikaci
Redakčně zpracoval Dan Török
Odpovědný redaktor Martin Žemla
Vydání první. AA 12,92. Stran 280
Vytiskla tiskárna Powerprint s. r. o.
Doporučená cena 398 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-629-1